

Kommunledningskontoret
Ekonomienheten
Pirjo D Jespersson
0171-52841
pirjo.dahlgren-jespersson@habo.se

Remissvar Yttrande över betänkande - Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)

(Fi2024/01521)

Bakgrund

Utjämningskommittén 2022 har gjort en översyn av systemet för kommunalekonomisk utjämning och LSS-utjämningen samt föreslå förändringar.

I uppdraget har det ingått att se över vilka av dagens riktade statsbidrag som skulle kunna inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn. Därutöver har kommittén haft i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa bieffekter av inkomstutjämningen på tillväxten.

Syftet med uppdraget var att säkerställa att utjämningsystemet ger kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att erbjuda välfärd och andra kommunala tjänster, även om det finns skillnader i skattekraft och strukturella förhållanden. I ett tilläggsdirektiv, Dir. 2023:56, angavs att kommittén även ska föreslå åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa effekter av inkomstutjämningen på tillväxten.

I utredningen föreslås att utjämningsystemet ändras från att omfatta nuvarande fyra delar (inkomstutjämning, kostnadsutjämning, strukturbidrag och införandebidrag) till följande sex delar:

- Inkomstutjämning
- Kostnadsutjämning
- Bidrag för svagt befolkningsunderlag
- Fast införandebidrag
- Ersättning för eftersläpning
- Ersättning för införandebidrag

Utjämningskommittén överlämnade förslaget till Finansdepartementet den 2 juli 2024. Kommittén föreslår att förändringarna införs från och med den 1 januari 2026. Finansdepartementet har remitterat betänkandet ”Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn”, (SOU 2024:50), till alla kommuner och regioner med flera.

Håbo kommuns yttrande

Sammanfattning

Håbo kommun är i grunden positiv till ett utjämningsystem som innebär likvärdiga förutsättningar för medborgarnas välfärd, oavsett var i landet man bor. Det innebär att utjämningsystemet bör utgå från att utjämna strukturella skillnader i behov mellan kommuner. En annan viktig sak är att de enskilda kommunerna inte ska kunna påverka utjämningsystemet.

Kommunen ser positivt på att 17 riktade statsbidrag ändras till att ingå som generellt statsbidrag till kommunsektorn.

Remissyttrandet

Håbo kommun ser positivt på flera av förslagen i betänkandet. Samtidigt anser vi att vissa förslag kan anpassas ytterligare för att bättre möta de specifika utmaningar och behov som tillväxtkommuner står inför.

Utredningen hänger upp argumentationen i stort på analyser över kommunernas kostnadseffektivitet snarare än kommunernas strukturella behov.

Det är viktigt att systemet inte bygger in missriktade incitament. Håbo kommuns medskick är att det är viktigt att beakta att det finns ambitions- och effektivitetsskillnader mellan landets kommuner. Kommuner med lägre kostnader ska inte straffas med hög kostnadsutjämning. Utjämningsystemet bör utgå från att det är strukturella skillnader och skillnader i behov som ska kompenseras för och att detta grundas på opåverkbara faktorer.

Utan denna analys riskeras att kommuner som sänker sina kostnader blir drabbade i nästa kostnadsutjämningsrevidering med högre avgifter. Detta samtidigt som kommuner med högre kostnader blir ersatta med högre bidrag.

För att ett så omfattande system ska vara legitimt krävs att utjämningen baseras på behov snarare än kostnader, på skillnader i förutsättningar och opåverkbara faktorer.

Delmodell löneläge

Håbo kommun funderar över parametern om förväntat högt löneläge i alla delmodellerna. Håbo kommun som angränsar till Stockholms län och är en pendlingskommun till Stockholm bedöms i utjämningsystemet ha ett förväntat lågt löneläge enligt en indexmodell baserat på det utfall som erhålls i delmodellerna. Det saknas i betänkandet hur redovisningen av löneläget är uppbyggt. Håbo kommun konkurrerar med Stockholms län om samma kompetens och arbetsmarknad.

Delmodell grundskola

Delmodellen beaktar inte socioekonomiska faktorer idag, men i övriga modeller finns en sådan parameter. Den nya tolkningen är att utjämningsystemet ska utjämna för socioekonomiska skillnader och statsbidraget ska vara ett bidrag för att stimulera utökade insatser.

Håbo kommun tillstyrker förslaget att lägga till parametern socioekonomi i delmodellen grundskola i enlighet med principen legitimitet till utjämningsystemet.

Delmodell LSS utjämning

Personalkostnadsindex i LSS utjämningen, Håbo kommun delar kommitténs uppfattning att användningen av redovisad kostnadsdata i LSS-utjämningen innebär en påverkbarhet som tar bort större delen av de effektivitetsincitament. Det är viktigt att systemet inte ska vara påverkbart. Vidare konstateras att det inte finns något tydligt samband mellan vårddyngd och personalkostnadsindex. Håbo kommun tillstyrker därför förslaget att ta bort personalkostnadsindex som ersätts med två nya merkostnadskomponenter, en för högt löneläge och en för övergripande administration.

Riktade statsbidrag

Kommunen ser positivt på att 17 riktade statsbidrag ändras till att ingå som generellt statsbidrag till kommunsektorn. Vidare delar vi kommitténs förslag om att inrätta principer för användning och kriterier för utformningen av riktade statsbidrag. Det skapar bättre förutsättningar för långsiktighet och mindre administration. Håbo kommun hade förväntat sig att fler riktade statsbidrag skulle kunna ingå som generella statsbidrag.